

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКЕ ОБЛАСНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ

РІШЕННЯ
АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ

06 жовтня 2016 р.

№34-ріш

Справа №2-26.213/42-2016

**Про порушення законодавства
про захист економічної конкуренції
та накладення штрафу**

Адміністративна колегія Миколаївського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України, розглянувши матеріали справи №2-26.213/42-2016 про порушення законодавства про захист економічної конкуренції комунальним підприємством житлово-комунальним підприємством «Партизанське»,

ВСТАНОВИЛА:

Розпорядженням адміністративної колегії Миколаївського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України (надалі – територіальне відділення) від 02.08.2016 №46-р розпочато розгляд справи за ознаками вчинення комунальним підприємством житлово-комунальним підприємством «Партизанське» порушення, передбаченого пунктом 2 статті 50, частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції». Під час розгляду справи встановлено наступне.

Комунальне підприємство житлово-комунальне підприємство «Партизанське» (надалі – ЖКП «Партизанське», Підприємство, Виконавець послуг) здійснює ліцензовану діяльність із централізованого водопостачання в селах Благодатне (Комсомольське) та Партизанське Вітовського (Жовтневого) району Миколаївської області (ліцензія видана Миколаївською обласною державною адміністрацією від 04.05.2012 №129-р строком дії з 04.05.2012 по 04.05.2017). Місцезнаходження Підприємства: 57240, Миколаївська обл., Вітовський р-н, с. Партизанське, вул. Торгова, 5, ідентифікаційний код 32145568.

ЖКП «Партизанське» засноване відповідно до рішення Партизанської сільської ради Вітовського району Миколаївської області від 12.06.2002 №8 «Про створення комунального підприємства Партизанської сільської ради».

Підприємство є юридичною особою, має окремий баланс із правом відкриття поточних та розрахункових рахунків в установах банків, має печатку із своїм найменуванням. Отже, ЖКП «Партизанське» є суб'єктом господарювання у розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

Відповідно до Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України від 05.03.2002 №49-р та зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 01.04.2002 за №317/6605, (надалі – Методика) територіальним відділенням проведено

дослідження становища ЖКП «Партизанське» на ринку надання послуг з централізованого водопостачання.

Згідно з інформацією Партизанської сільської ради Вітовського району Миколаївської області, наданою листом від 18.08.2016 №663 у відповідь на вимогу територіального відділення від 12.08.2016 №2-292/52-1161, протягом 2014, 2015 років та станом на теперішній час 2016 року на території сіл Благодатне (Комсомольське) та Партизанське Вітовського району Миколаївської області послуги з централізованого водопостачання надавало лише ЖКП «Партизанське».

Згідно з інформацією, наданою ЖКП «Партизанське» листом від 22.08.2016 №204 на вимогу територіального відділення від 12.08.2016 №2-292/80-1162, окрім ЖКП «Партизанське» інших суб'єктів господарювання, які надають послуги з централізованого питного водопостачання на території зазначених вище населених пунктів та в межах власних мереж Підприємства, що належать чи ним використовуються протягом 2014, 2015 років та станом на теперішній час 2016 року, немає.

Відповідно до пункту 5.1. Методики товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого.

Пунктом 1.3. Методики визначено ринок товару (товарний ринок) – сфера обороту товару (взаємозамінних товарів), на який протягом певного часу і в межах певної території є попит і пропозиція.

Таким чином, **товарними межами ринку** є послуга з централізованого водопостачання.

Територіальні (географічні) межі ринку певного товару відповідно до пункту 6.1. Методики визначаються шляхом установлення мінімальної території, за межами якої, з точки зору споживача, придбання товарів є неможливим або недоцільним.

Відповідно до пункту 1.3. Методики територіальними (географічними) межами ринку є територія зі сферою взаємовідносин купівлі-продажу товару (групи товарів), в межах якої споживач може задовольнити свій попит на певний товар, і яка може бути, як правило, територією держави, області, району, міста тощо або їхніми частинами.

Отже, **територіальними (географічними) межами** ринку послуги з централізованого водопостачання є територія в межах сіл Партизанське, Благодатне (Комсомольське) Вітовського району Миколаївської області, на якій розташовані мережі водопостачання, що належать або використовуються ЖКП «Партизанське», оскільки отримання цієї послуги за межами сіл Партизанське, Благодатне (Комсомольське) є економічно недоцільним, та пов'язане з додатковими фінансовими витратами.

Споживачами послуг ЖКП «Партизанське» є населення, бюджетні установи та інші організації.

Згідно пункту 7.1. Методики часові межі ринку визначаються як проміжок часу, протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин між продавцями і споживачами утворює ринок товару із сталою структурою.

Часовими межами ринку визначено 2014-2015 роки та поточний період 2016 року.

Бар'єрами для вступу на ринок потенційних конкурентів є: економічні обмеження, пов'язані з необхідністю залучення значних коштів для придбання відповідного обладнання для організації роботи із водопостачання.

Отже, відповідно до абзацу другого частини першої статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» ЖКП «Партизанське» є таким, що в період з 2014 і по теперішній час 2016 року у територіальних (географічних) межах сіл Благодатне (Комсомольське), Партизанське Вітовського (Жовтневого) району Миколаївської області, в якому розташовані мережі водопостачання, які належать або використовуються (експлуатуються) ЖКП «Партизанське», займає монопольне

(домінуюче) становище на ринку надання послуги з централізованого водопостачання, як таке, що не має на цьому ринку жодного конкурента.

Організація надання послуг з централізованого водопостачання та водовідведення врегульована, зокрема Законами України «Про житлово-комунальні послуги», «Про питну воду і питне водопостачання», а також Правилами надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної і гарячої води і водовідведення, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 21.07.2005 №630 (надалі – Правила, постанова №630) та ін.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» **житлово-комунальні послуги** - це результат господарської діяльності, спрямованої на забезпечення умов проживання та перебування осіб у жилих і нежилых приміщеннях, будинках і спорудах, комплексах будинків і споруд відповідно до нормативів, норм, стандартів, порядків і правил.

Пунктом 2 Правил визначено, що централізоване постачання холодної води – послуга, спрямована на задоволення потреб споживача у холодній воді, яка надається виконавцем з використанням внутрішньобудинкових систем холодного водопостачання.

Статтею 13 вищезазначеного Закону встановлено, що централізоване постачання холодної води (водопостачання) належить до комунальних послуг.

Відповідно до пункту 1 Правил передбачено, що Правила регулюють відносини між суб'єктом господарювання, предметом діяльності якого є надання житлово-комунальних послуг (надалі - виконавець), і фізичною та юридичною особою (надалі – Споживач), яка отримує або має намір отримувати послуги з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення (надалі - послуги).

Згідно із частиною першою статті 19 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» та пункту 8 Правил, відносини між учасниками договірних відносин у сфері житлово-комунальних послуг здійснюються виключно на договірних засадах, що оформляється на основі Типового договору про надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення.

Статтями 20, 21 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» визначають обов'язки споживача та виконавця житлово-комунальних послуг.

Пунктом 1 ч. 3 ст. 20 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» (надалі - Закон) передбачено обов'язок споживача укласти договір на надання житлово-комунальних послуг, підготовлений виконавцем на основі типового договору. Цей обов'язок відповідає зустрічному обов'язку виконавця, визначеному п. 3 ч. 2 ст. 21 цього Закону, підготувати та укласти зі споживачем договір на надання житлово-комунальних послуг з визначенням відповідальності за дотримання умов його виконання згідно з типовим договором.

Форма та зміст (умови) типового договору затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 21 липня 2005 року №630 «Про затвердження Правил надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення та типового договору про надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення».

З аналізу ч. 3 ст. 6, ч. 1 ст. 630 Цивільного Кодексу України, ст.ст. 19 - 21 Закону України «Про житлово-комунальні послуги», Постанови Кабінету Міністрів України від 21 липня 2005 року №630 видно, що умови типового договору, що набули юридично обов'язкового значення в силу актів цивільного законодавства, є обов'язковими для сторін договору, які не мають права відступити від їх положень і врегулювати свої відносини на власний розсуд.

Абзацом 4 частини четвертої статті 179 Господарського кодексу України передбачено, що при укладенні господарських договорів сторони можуть визначати зміст договору на основі типового договору, затвердженого Кабінетом Міністрів України, чи у випадках, передбачених законом, іншим органом державної влади, коли сторони *не*

можуть відступати від змісту типового договору, але мають право конкретизувати його умови.

Згідно частини третьої статті 184 Господарського Кодексу України, укладення господарських договорів на основі примірних і типових договорів повинно здійснюватися з додержанням умов, передбачених статтею 179 цього Кодексу, не інакше як шляхом викладення договору у вигляді єдиного документа, оформленого згідно з вимогами статті 181 цього Кодексу та відповідно до правил, встановлених нормативно-правовими актами щодо застосування примірного або типового договору.

Таким чином, укладення договору на надання житлово-комунальних послуг є обов'язком споживача за умови, якщо запропонований виконавцем послуг договір відповідає типовому договору. Аналогічна правова позиція також була викладена у Постанові Верховного Суду України від 10 жовтня 2012 року по справі №6-110цс12.

Під час дослідження, територіальним відділенням проаналізовано договори про надання послуг з постачання холодної води, укладених між ЖКП «Партизанське» та споживачами цих послуг на предмет дотримання законодавства про захист економічної конкуренції при укладанні вищевказаних договорів.

Так, листом від 14.01.2016 №3 у відповідь на вимогу територіального відділення від 29.12.2015 №2-292/80-2001/4 ЖКП «Партизанське» надало примірники договорів про надання послуг з постачання холодної води з населенням (надалі - Договори), зокрема:

- договір №140 від 17.01.2013 зі споживачем Думбрава Ольгою Олександрівною (адреса відсутня);
- договір №150 від 15.01.2013 зі споживачем Ткаченком Михайлом Олександровичем (адреса відсутня);
- договір №232 від 16.01.2013 зі споживачем Мурзою Миколою Анатолійовичем (адреса відсутня);
- договір №258 від 15.01.2013 зі споживачем Левченко Оленою Христофорівною (адреса відсутня);
- договір №312 від 15.01.2013 зі споживачем Порчаком Володимиром Миколайовичем (адреса відсутня) (надалі – населення, споживач/і).

Пунктом 19 укладених Договорів з кожним із зазначених вище споживачів передбачається, що договір укладається на строк до 31.12.2013 і вважається подовженим на такий саме строк, якщо за місяць до закінчення строку його дії однією із сторін не буде письмово заявлено про його розірвання і набирає чинності з дня його укладення.

За інформацією ЖКП «Партизанське», лист від 22.08.2016 №204, наведені договори з вказаними споживачами є діючими по теперішній час.

Тобто, як свідчать надані матеріали, вказані Договори зі споживачами є чинними протягом всього часу, що досліджується – 2014-теперішній час 2016 року.

Предметом Договорів є обов'язок Виконавця надавати своєчасно споживачеві послуги з централізованого постачання холодної води та обов'язок споживач своєчасно оплачувати надані послуги за встановленими тарифами у строки та на умовах, передбачених договором.

Аналізом змісту цих договорів виявлено їх невідповідність чинному законодавству та Типовому договору, що може призвести до ущемлення інтересів споживачів.

1. Пунктом 6 розділу «Оплата спожитих послуг» укладених договорів з населенням встановлено, що «Послуги оплачуються через касу виконавця послуг з видачею платіжного документа з відбитком печатки».

Зазначена істотна умова значно звужує право споживача на вибір способу оплати за житлово-комунальні послуги, з огляду на наступне.

Відповідно до статті 32 Закону України «Про житлово-комунальні послуги», плата за житлово-комунальні послуги нараховується щомісячно відповідно до умов договору в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Розмір плати за комунальні послуги

розраховується виходячи з розміру затверджених цін/тарифів та показань засобів обліку або за нормами, затвердженими в установленому порядку. У разі наявності засобів обліку оплата комунальних послуг здійснюється виключно на підставі їх показників на кінець розрахункового періоду згідно з умовами договору, крім випадків, передбачених законодавством.

У платіжному документі мають бути передбачені графи для зазначення поточних та попередніх показань засобів обліку споживання комунальних послуг, різниці цих показань або затверджених норм, ціни/тарифу на даний вид комунальних послуг і суми, яка належить до сплати за надану послугу.

У разі зміни цін/тарифів на житлово-комунальні послуги виконавець/виробник не менше ніж за 15 днів до введення їх у дію повідомляє про це споживачів з посиланням на рішення відповідних органів.

Платіжний документ може містити графи, в яких зазначаються суми до сплати за надані послуги, не проплачені повністю споживачем у попередній розрахунковий період. Платіжний документ не може містити графи, в яких зазначаються суми за оплату послуг, не передбачених договором, або суми доплат за надані послуги понад ті, що передбачені діючими тарифами.

Тобто, даним нормативно-правовим актом не визначено обов'язку споживача здійснювати розрахунок з виконавцем послуг виключно у такий спосіб оплати за житлово-комунальні послуги, як через касу Підприємства.

Разом з цим, п.17-21 Правил від 21.07.2005 №630 встановлено, що послуги з водовідведення оплачуються споживачем з розрахунку обсягу витрат холодної та гарячої води згідно з нормативами (нормами) споживання або показаннями засобів обліку води.

Розрахунковим періодом для оплати послуг є календарний місяць. Плата за послуги вноситься не пізніше 20 числа місяця, що настає за розрахунковим, якщо договором не встановлено інший строк.

Система оплати послуг (щомісячна або авансова) та **форма оплати послуг** (готівкова або безготівкова) визначаються у договорі між споживачем і виконавцем та ін.

Таким чином, у Правилах також не міститься умова, яка зобов'язувала споживача вчиняти певні дії перед виконавцем в частині способу оплати за житлово-комунальні послуги, зокрема через касу ЖКП «Партизанське».

Слід сказати, що наразі існують різноманітні способи оплати за спожиті житлово-комунальні послуги, а саме: через касу фінансової установи, через Інтернет - банкінг, термінали, банкомат, Укрпошта. Тобто, у спосіб, зручний для споживачів.

Відповідно до договірних відносин між ЖКП «Партизанське» та переліченими вище споживачами-населенням, на споживачах лежить обов'язок своєчасно оплачувати спожиті послуги відповідно до діючих тарифів та норм споживання, однак відсутній обов'язок здійснювати оплату виключно через касу Підприємства, передбаченого пунктом 6 укладених Договорів.

Тим самим Виконавець послуг створює умови, при яких споживач немає альтернативи щодо вибору способу оплати, яким він міг/може скористатись в разі необхідності відповідно до чинного законодавства, окрім способу визначеному у Договорі, при цьому понісши менші фінансові та моральні затрати.

Окрім наведеного, необхідно вказати на відсутність у договорах про надання послуг з постачання холодної води зі споживачами пункту 13 Типового договору, яким передбачено: **Плата за послуги вноситься на рахунок із спеціальним режимом використання**

реквізити) _____ **банківські**
 _____ **через**
 _____ **(найменуван**
ня **банківської**
установи) _____.

Відсутність такої умови може негативно вплинути на споживача, створивши перешкоди у здійсненні вчасної оплати за спожиті житлово-комунальні послуги, у разі бажання останнього здійснити розрахунок у спосіб, окрім каси Підприємства, наприклад, через мережу Інтернет, враховуючи той факт, що гроші на оплату житлово-комунальних послуг зараховуються на відповідний розрахунковий рахунок Підприємства, відкритий у певній фінансовій установі.

2. Пунктом 9 розділу «Оплата спожитих послуг» укладених договорів з населенням, Виконавцем послуг застосовується положення, а саме: «За перерви в наданні послуг з холодного водопостачання до 7 календарних днів виконавець перерахунків не робить, так як у кожного споживача є резервуар не менше як на 3м³, який повинний поповнюватись водою постійно. Якщо перерва в наданні послуг понад 7 днів, виконавець робить перерахунки».

Наведене положення не відповідає нормам чинного законодавства з огляду на таке.

Відповідно до пункту 3 Правил регламентовано, що послуги надаються споживачам безперебійно, виключно за винятком часу перерв, визначених відповідно до частини третьої статті 16 Закону України «Про житлово-комунальні послуги».

Статтею 16 вищезазначеного Закону України встановлено, що комунальні послуги надаються споживачам безперебійно, виключно за винятком часу перерв на:

1) проведення ремонтних і профілактичних робіт виконавцем/виробником за графіком, погодженим з виконавчими органами місцевих рад або місцевими державними адміністраціями згідно з нормативними документами. Допустима тривалість перерв у наданні послуг, їх періодичність встановлюються Кабінетом Міністрів України на підставі стандартів, нормативів, норм, порядків та правил експлуатації, проведення випробувань теплових мереж, поточного і капітального ремонтів, реконструкції об'єктів житлового фонду;

2) міжопалувальний період для систем опалення, рішення про початок та закінчення якого приймається виконавчими органами відповідних місцевих рад або місцевими державними адміністраціями виходячи з кліматичних умов згідно з правилами та іншими нормативними документами;

3) ліквідацію наслідків аварій або дії обставин непереборної сили. Перерва у наданні комунальних послуг, яка виникла внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, має бути ліквідована у найкоротші терміни, що визначаються нормативними документами. Якщо ліквідація наслідків аварії або дії обставин непереборної сили потребує більше однієї доби, виконавець/виробник спільно з органами місцевого самоврядування здійснює заходи щодо зменшення її негативного впливу на споживачів.

Пунктами 4, 5 вказаного Закону та пунктом 4 Правил передбачено, що у разі застосування перерви в наданні послуг виконавець/виробник зобов'язаний повідомити через засоби масової інформації про таку перерву споживача не пізніше як за 10 днів (за винятком перерви, що виникла внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили). У повідомленні необхідно зазначити причину та строк перерви в наданні відповідних послуг.

Виконавець/виробник зобов'язаний проводити перерахунок розміру плати за житлово-комунальні послуги у разі перерви в їх наданні, ненаданні або наданні не в повному обсязі у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

У разі перевищення нормативно встановлених термінів, за винятком настання форс-мажорних обставин, виконавець/виробник несе відповідальність згідно із законом.

Постановою Кабінету Міністрів України від 17 лютого 2010 року №151 затверджено Порядок проведення перерахунків розміру плати за надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення в разі ненадання їх або надання не в повному обсязі, зниження якості (надалі - Порядок).

Цей Порядок визначає механізм проведення перерахунків розміру плати за надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення (надалі - послуги) в разі ненадання їх або надання не в повному обсязі, зниження якості. Дія цього Порядку поширюється на суб'єктів господарювання всіх форм власності, предметом діяльності яких є надання послуг (надалі - виконавці) і фізичних та юридичних осіб (надалі - споживачі), яким надаються послуги.

Так, вказаним вище Порядком на законодавчому рівні визначено підстави для проведення Виконавцем послуг перерахунку за надання послуг з централізованого постачання холодної води, зокрема:

- у разі наявності перерв у наданні послуг з централізованого постачання холодної води, що перевищують допустимий строк, перерахунок за надання таких послуг за відсутності квартирних засобів обліку проводиться:

1) за наявності перерв у цілодобовому централізованому постачанні холодної води тривалістю понад 6 годин на добу більше ніж два рази на місяць;

2) за наявності перерв у централізованому постачанні холодної води за графіком тривалістю більш як 30 відсотків загального часу надання води більше ніж два рази на місяць пропорційно виходячи з фактичного часу перевищення допустимого строку ненадання послуги - так само, як під час цілодобового водопостачання.

- у разі невідповідності складу і властивостей холодної води державному стандарту на питну воду та вимогам санітарного законодавства, крім випадків допустимого тимчасового відхилення від встановлених вимог, перерахунок за надання послуг з централізованого постачання холодної води проводиться у разі оплати відповідно до встановлених норм (нормативів) споживання;

Якщо квартирний засіб обліку води працював менше ніж шість місяців, середньодобова вартість споживання води розраховується за фактично надані послуги пропорційно періоду їх надання.

Отже, чинним законодавством не передбачено права виконавця послуг здійснювати перерахунок за спожиті послуги виключно в разі перерви у водопостачанні понад 7 календарних днів та наявності резервуару чистої води у споживача.

При цьому зауважимо, що перерахунок розміру плати за надані житлово-комунальні послуги проводиться в разі ненадання їх або надання не в повному обсязі, зниження якості. Крім того, законодавством України не передбачено обов'язку споживача мати резервуар питної води. При наявності такого резервуару у споживача, він є його приватною власністю і він на власний розсуд розпоряджається цим резервуаром. ЖКП «Партизанське» не вправі зобов'язувати останнього поповнювати постійно такий резервуар водою та встановлювати його умови використання.

Разом з цим, використання такого резервуару споживачем може призвести до захворювань, оскільки з часом показники якості води можуть не відповідати встановленим державним санітарним нормам та правил «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною» (ДСанПіН 2.2.4-171-10). Наслідком такого явища може бути понесення матеріальних затрат на лікування споживачем, відсутність питної води належної якості та у необхідній кількості для людини. Така вода може бути непридатною для споживання споживачем, а використовуватиметься лише як технічна вода.

Тобто, Виконавець послуг може перекладати обов'язок надання послуги з постачання холодної води належної якості та кількості на споживача, при цьому значно, зменшуючи свої зобов'язання, перед останнім.

3. Також в укладених Договорах з населенням викладено в не повному обсязі розділ «Оплата спожитих послуг», зокрема відсутнє положення щодо проведення перерахунку розміру плати Виконавцем у разі ненадання послуг, надання їх не в повному обсязі, зниження якості, зокрема відхилення їх кількісних та/або якісних

показників від затверджених нормативів (норм) споживання, що передбачено пунктами 15, 19 Типового договору.

Відсутність перерахунків розміру плати за надання послуг з централізованого водопостачання з перелічених вище підстав призводить до того, що споживач може сплатити значно більшу суму за спожиті послуги, при тому, що чинним законодавством передбачено його перегляд як правило в бік зменшення. Також, в даному випадку споживач позбавляється можливості здійснення перерахунку і наслідком цього може бути додатковий матеріальний тягар.

За умов існування конкуренції на ринку послуг з централізованого водопостачання споживач мав би змогу відмовитись від таких послуг ЖКП «Партизанське» і звернутись до іншого суб'єкта господарювання з метою отримання послуг при умовах дотримання вимог нормативних документів у сфері водопостачання та водовідведення.

4. Всупереч вимогам п. 16 Типового договору Виконавцем значно зменшено обсяг прав споживача. Так, Договори не містять права на:

- зменшення розміру плати за послуги у разі тимчасової відсутності споживача та/або членів його сім'ї на підставі письмової заяви та офіційного документа, що підтверджує його/їх відсутність (довідка з місця тимчасового проживання, роботи, лікування, навчання, проходження військової служби, відбування покарання);

Відсутність такого обов'язку Виконавця є суттєвою умовою, що може безпосередньо нанести значну шкоду інтересам споживача.

Так, споживач, будучи необізнаним з таким обов'язком, відповідно не має можливості вимагати від Виконавця зменшення розміру оплати, та вимушений сплачувати рахунки, виставлені Виконавцем, навіть за умови своєї відсутності за місцем проживання та наявності необхідних підтверджуючих документів.

- перевірку кількісних та/або якісних показників надання послуг (якість і тиск води, температура гарячої води, температура повітря у приміщеннях тощо) у порядку, встановленому Правилами, іншими актами законодавства України та цим договором. Витрати, пов'язані з перевіркою кількісних і якісних показників надання послуг, відшкодовуються виконавцем у разі обґрунтованості звернення споживача та споживачем - у разі необґрунтованості такого звернення;

Неврахування істотної умови у Договорах може призвести до того, що споживач не зможе скористатись законним правом на здійснення Виконавцем послуг обов'язку щодо перерахунку розміру плати за фактично надані послуги шляхом зменшення розміру плати за надання послуг з урахуванням вимог, наведених у додатку до Порядку проведення перерахунків розміру плати за надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення в разі ненадання їх або надання не в повному обсязі, зниження якості, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.02.2010 №151. У разі не проведення перерахунку споживач понесе додаткові матеріальні втрати, при тому що надані послуги не відповідають встановленим чинним законодавством вимогам.

- періодичну повірку, обслуговування та ремонт квартирних засобів обліку, у тому числі демонтаж, транспортування та монтаж;

Відсутність такого зобов'язання може мати надзвичайно негативні наслідки для споживача.

Слід зауважити, що відповідно до частини четвертої статті 17 Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність»: періодична повірка, обслуговування та ремонт (у тому числі демонтаж, транспортування та монтаж) засобів виміральної техніки (результати вимірювань яких використовуються для здійснення розрахунків за спожиті для побутових потреб електричну і теплову енергію, газ і воду), що є власністю фізичних осіб, здійснюються **за рахунок суб'єктів господарювання, що надають послуги з електро-, тепло-, газо- і водопостачання.**

Відповідальність за своєчасність проведення періодичної повірки, обслуговування та ремонт (у тому числі демонтаж, транспортування та монтаж) засобів вимірювальної техніки (результати вимірювань яких використовуються для здійснення розрахунків за спожиті електричну і теплову енергію, газ і воду), що є власністю фізичних осіб, **покладається на суб'єктів господарювання, що надають послуги з електро-, тепло-, газо- і водопостачання.**

Періодична повірка проводиться за рахунок тарифів на електро-, тепло-, газо- і водопостачання."

Також необхідно звернути увагу на те, що Виконавець послуг може маніпулювати складовою тарифу на централізоване водопостачання на свою користь.

Відповідно до пункту 24 Порядку формування тарифів на централізоване водопостачання і водовідведення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2011 №869 (зі змінами), до складу витрат на збут включаються витрати, безпосередньо пов'язані зі збутом послуг з централізованого водопостачання та водовідведення споживачам, зокрема витрати на періодичну повірку, опломбування, обслуговування та ремонт (включаючи демонтаж, транспортування та монтаж) засобів обліку води, які є власністю ліцензіата.

Тобто, до тарифу на централізоване водопостачання та водовідведення включаються витрати на періодичну повірку, опломбування, обслуговування та ремонт (включаючи демонтаж, транспортування та монтаж) засобів обліку води, які є власністю ліцензіата – підприємства водопостачання.

Отже, ЖКП «Партизанське», не прописуючи у Договорі зазначеного положення, може витребувати кошти на проведення періодичної повірки засобів обліку води у споживача, тим самим, уникаючи виконання власних зобов'язань, передбачених чинними нормативно-правовими актами. І як наслідок таких дій Виконавця – понесення матеріальних затрат споживачем.

Крім того, знімаючи з себе тягар контролю за міжповірковими інтервалами, Виконавець перекладає відповідний обов'язок на споживача, тим самим одержуючи можливість звернення до останнього із претензією щодо несвоечасності проведення повірки приладу обліку. В свою чергу, наслідком такого може бути притягнення споживача до відповідальності та застосування відповідних санкцій.

- ознайомлення з нормативно-правовими актами у сфері житлово-комунальних послуг;

Відсутність такого положення, на перший погляд носить формальний характер, однак зрештою унеможливорює інформацію споживача щодо його прав та обов'язків від доступу до інших джерел (Інтернет, телебачення тощо).

- внесення за погодженням з виконавцем у договір змін, що впливають на розмір плати за послуги;

Не зазначення вказаної умови у Договорі може слугувати споживачу в подальшому додатковими витратами.

- звільнення від плати за послуги у разі їх ненадання та отримання компенсації за перевищення строків проведення аварійно-відбудовних робіт;

Відсутність такого обов'язку фактично створює ситуацію, в якій Виконавцем послуга водопостачання належним чином не надається, однак споживач вносить оплату в повному обсязі.

Окрім того, Виконавець уникає тягара відповідальності за несвоечасність проведення робіт, шляхом виплати належної споживачу компенсації.

- укладення з виконавцем договору про заміну або ремонт технічно несправних санітарно-технічних приладів, пристроїв, обладнання та квартирних засобів обліку.

Не врахування зазначеної умови може призвести до наслідків, за яких Виконавець послуг уникає відповідальності щодо заміни або ремонту несправних санітарно-технічних

приладів, пристроїв, обладнання та квартирних засобів обліку та сприяє перекладенню фінансової сторони питання на плечі споживача.

Тобто, в такий спосіб, зокрема не прописування вищенаведених істотних умов, передбачених Типовим договором, Виконавець прагне уникнути відповідальності перед останнім та може вчиняти будь-які неправомірні дії відносно споживача, при цьому споживач не матиме змоги себе захистити у разі такої необхідності, в тому числі у судовому порядку.

Відповідно суті договірних відносин про взаємообумовленість обов'язків та прав сторін доцільно сказати, що у разі відсутності їх регламентації, споживач не може вимагати їх виконання від Виконавця, а останній відповідно не зобов'язаний виконувати ці дії.

5. За змістом договорів про надання послуг з питного постачання холодної води з населенням, розроблених ЖКП «Партизанське», **відсутня істотна умова договору, як порядок встановлення факту неналежного надання або ненадання послуг та розв'язання спорів**, передбачена Типовим договором та Правилами; **зменшений обсяг обов'язків виконавця, вбачаються обмеження прав споживача**, що в своїй сукупності є обтяжливим для споживача.

5.1. Стаття 20 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» передбачає, що споживач має право на зменшення розміру плати за надані послуги в разі їх ненадання або надання не в повному обсязі, зниження їх якості в порядку, визначеному договором або законодавством; на несплату вартості житлово-комунальних послуг за період фактичної відсутності житлово-комунальних послуг, визначених договором у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Правилами надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення у розділі «Порядок перевірки кількісних та/або якісних показників надання послуг» визначено порядок здійснення перерахунів за надані послуги, а саме: п. 33 передбачено, що у разі неналежного надання або ненадання послуг виконавцем споживач повідомляє про це виконавця в усній формі за допомогою телефонного зв'язку чи у письмовій формі за адресами, що зазначені в договорі. Повідомлення споживача незалежно від його форми (усна або письмова) обов'язково реєструється представником виконавця у журналі реєстрації заявок споживачів.

Пунктом 35 зазначених Правил зазначено, що представник виконавця, якому не відомі причини неналежного надання або ненадання послуг, зобов'язаний узгодити з виконавцем точний час та дату встановлення факту ненадання послуг, надання їх не у повному обсязі або перевірки кількісних та/або якісних показників надання послуг. У разі необхідності проведення такої перевірки у приміщенні споживача представник виконавця повинен з'явитися до споживача не пізніше визначеного у договорі строку.

Пунктом 37 зазначених Правил встановлено, що за результатами перевірки складається акт-претензія про неналежне надання або ненадання послуг (надалі - акт-претензія), який підписується споживачем та представником виконавця згідно. Акт-претензія складається у двох примірниках по одному для споживача та виконавця.

Пунктами 38, 39 Правил надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення передбачено, що у разі неприбуття представника виконавця в установлений договором строк для проведення перевірки кількісних та/або якісних показників або необгрунтованої відмови від підписання акта-претензії такий акт вважається дійсним, якщо його підписали не менш як два споживачі.

Акт-претензія реєструється уповноваженими особами виконавця у журналі реєстрації актів-претензій. Виконавець зобов'язаний розглянути такий акт-претензію і повідомити протягом трьох робочих днів споживача про її задоволення або про відмову у задоволенні з обгрунтуванням причини такої відмови. У разі ненадання протягом установленого строку виконавцем відповіді вважається, що він визнав викладені в акті-претензії факти неналежного надання або ненадання послуг. Спори щодо задоволення

претензій споживачів розв'язуються у суді. Споживач має право на досудове розв'язання спору шляхом задоволення пред'явленої претензії.

Єдиною підставою для здійснення перерахунку за надані житлово-комунальні послуги, відповідно до статті 18 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» є акти претензії, в яких зазначаються строки, види, показники порушень тощо.

Всі ці положення жодним чином не передбачені умовами договору.

Разом з цим, неврахування даного Порядку в Договорах, передбаченого також підпунктами 5, 8, 14 пункту 1 статті 26 вказаного вище Закону (порядок вимірювання обсягів та визначення якості наданих послуг; порядок перерахунків розміру плати за житлово-комунальні послуги в разі їх ненадання або надання не в повному обсязі, зниження їх якості; порядок вирішення спорів) призводить до необізнаності споживача щодо правильності фіксування факту неналежного надання або ненадання послуг, правильності складання, підписання та реєстрації акту-претензії, що в подальшому може призвести до негативних наслідків розв'язання таких спорів у суді.

Разом з цим, ущемлення інтересів споживача може виявлятися і в тому, що споживач не зможе скористатися наданими йому чинним законодавством правами у повному обсязі, зокрема реалізувати право на перерахунок розміру плати за надані послуги, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України та визначеному цим Договором.

5.2. Пункт 14 укладених Договорів з населенням не містить повного переліку обов'язків ЖКП «Партизанське» Партизанської сільської ради, як виконавця послуг, передбачених пунктом 19 Типового договору, зокрема:

- інформувати споживача про адресу та номер телефону диспетчерської, аварійної або аварійно-диспетчерської служби (зазначаються в договорі і рахунках на сплату послуг, а також розміщуються на дошках оголошень в усіх під'їздах багатоквартирного будинку, а також на дошках оголошень, розташованих поблизу житлового будинку);

Відсутність даного положення є свідченням ненадання необхідної, доступної інформації споживачу послуг, що позбавляє можливості його вжити заходів з ліквідації аварійної ситуації у найкоротші терміни та матиме негативні наслідки для останнього у вигляді відсутності компенсації, на яке має право споживач у разі завдання такої шкоди.

Також може вплинути негативно на особисті плани споживача та завдати йому моральної шкоди.

- узгоджувати із споживачем не пізніше, ніж за три робочих дні до проведення планових робіт всередині житлового приміщення, час доступу до такого приміщення з наданням йому відповідного письмового повідомлення;

Відсутність відповідного обов'язку Виконавця в положеннях Договорів, може мати наслідком порушення господарсько-побутових планів споживача, його поточної трудової діяльності. Вкотре, споживач буде вимушений без попередження прийняти факт відсутності водопостачання, або ж необхідності негайного надання доступу до приміщення задля проведення певних робіт ЖКП «Партизанське».

- відновлювати надання послуг за письмовою заявою споживача шляхом зняття протягом доби плombs із запірних вентилів у квартирі (будинку садибного типу);

Не зазначення такої умови може призвести до ущемлення інтересів споживача, шляхом неправомірного позбавлення надання послуги водопостачання.

Чинним законодавством гарантується кожному громадянину право на достойний рівень життя. Відповідно до Закону України «Про житлово-комунальні послуги» держава забезпечує рівні можливості доступу до отримання мінімальних норм житлово-комунальних послуг для споживачів, до яких і належить водопостачання. Згідно з положенням Закону України «Про питну воду та питне водопостачання» держава гарантує захист прав споживачів у сфері питної води та питного водопостачання шляхом: забезпечення кожної людини питною водою нормативної якості в межах науково

обґрунтованих нормативів питного водопостачання залежно від району та умов проживання; задоволення потреб населення у питній воді пріоритетного розвитку систем централізованого питного водопостачання та водовідведення, створення резервних систем питного водопостачання тощо.

Таким чином, споживач безпідставно позбавляється водопостачання у квартирі (будинку садибного типу).

Й навіть за умови усунення причин, що стали підставою для встановлення пломби, споживачу у встановлений законодавством термін - протягом однієї доби, може бути не поновлено надання послуги водопостачання.

- забезпечувати за заявою споживача взяття у тижневий строк на абонентський облік квартирних засобів обліку;

Відсутність такої умови, що передбачена чинним законодавством та Типовим договором, може призвести до ущемлення інтересів споживачів шляхом виникнення ситуації, при якій споживач вимушений оплачувати надані послуги виключно за нормами споживання, а також матиме більші витрати для розрахунку за комунальні послуги. При цьому, споживачі будуть змушені сплачувати за значно більшу кількість води, яка, зважаючи на середні показники споживання, по факту ними не буде споживатися.

Крім того, застосування даної умови впливає на можливість своєчасного використання споживачем водолічильника, що в подальшому може вплинути на розмір оплати послуг.

- утримувати внутрішньобудинкові мережі у належному технічному стані, здійснювати їх технічне обслуговування та ремонт.

Наслідком неврахування даної умови у Договорі може слугувати ущемлення інтересів споживачів. Підставою для такого є можливе перекладання обов'язку Виконавця щодо проведення заходів щодо утримання внутрішньобудинкових мереж у належному технічному стані, здійсненні їх технічного обслуговування та ремонту на споживача та в подальшому – стягнення додаткових коштів на обслуговування та ремонт. Таким чином, Виконавець фактично перевів власні зобов'язання в сферу обов'язків споживача, тобто мережі, які є на балансі Виконавця послуг.

- інформувати споживача протягом доби з дня виявлення недоліків у роботі внутрішньобудинкових інженерних систем та/або інженерного обладнання, що розташовані за межами багатоквартирного будинку або житлового будинку (у разі його особистого звернення - невідкладно), про причини та очікувану тривалість зупинення надання послуг або обмеження їх кількості, а також про причини порушення якісних показників надання послуг.

Відсутність такої інформації значної мірою впливає на своєчасність та якість надання послуг споживачу, а також може мати негативний вплив господарсько-побутові плани споживачів.

- відшкодовувати збитки, завдані майну та/або приміщенню споживача та/або членів його сім'ї, шкоду, що заподіяна його життю чи здоров'ю внаслідок неналежного надання або ненадання послуг, а також моральну шкоду в порядку та розмірі, які визначаються відповідно до законодавства і цього договору.

Неврахування такої істотної умови в Договорі може призвести до того, що Виконавець послуг знімає з себе будь-яку відповідальність за будь-які неправомірні дії, якими споживачу (його майну) було нанесено шкоду, а споживач позбавляється належної йому за законом компенсації за шкоду, нанесену Виконавцем.

- сплачувати споживачу неустойку (штраф, пеню) у разі ненадання послуг або надання послуг неналежної якості у порядку та у випадках, передбачених законодавством і договором.

Отже, Виконавець вкотре знімає з себе встановлену законодавством відповідальність, зокрема за неналежне надання послуги, створюючи для споживача умови безправності та несплати належних йому коштів.

- виконувати інші обов'язки відповідно до законодавства.

Відсутність такої, на перший погляд загальної умови в Договорі, тим не менш також матиме наслідком обмеження можливостей споживача вимагати від Виконавця вчинення дій, обов'язковість яких визначена положеннями чинного законодавства.

- звільняти від плати за послуги у разі їх ненадання та виплачувати компенсацію за перевищення строків проведення аварійно-відбудовних робіт;

Відсутність такого обов'язку фактично створює ситуацію, в якій Виконавцем послуга водопостачання належним чином не надається, однак споживач вносить оплату в повному обсязі.

Окрім того, Виконавець уникає тягаря відповідальності за несвоєчасність проведення робіт, шляхом виплати належної споживачу компенсації.

- проводити перерахунок розміру плати за надання послуг у разі ненадання їх або надання не в повному обсязі, зниження якості, зокрема відхилення їх кількісних та/або якісних показників від затверджених нормативів (норм) споживання, в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України та визначеному цим договором.

Зазначена невідповідність укладеного із споживачами Договорів положенню, передбаченого Типовим договором, може призвести до того, що споживач не матиме змоги в повній мірі захистити свої права та законні інтереси.

Окрім перелічених вище умов, які мали бути наявні в укладених Договорах з населенням, територіальним відділенням встановлено, що у розділі «**Права та обов'язки сторін**» цих Договорів п. 14 підпункти а-і містяться **обов'язки Виконавця, викладені в неповній редакції** в порівнянні з Типовим договором:

а) своєчасно надавати споживачу послуги в установлених обсягах;

При цьому у підпункті 1 пункту 19 Типового договору передбачено: своєчасно надавати споживачу послуги в установлених обсягах, **належної якості, безпечні для його життя, здоров'я та які не спричиняють шкоди його майну, відповідно до вимог законодавства, Правил та цього договору;**

б) надавати споживачеві в установленому порядку інформацію про перелік послуг, їх вартість, загальну вартість місячного платежу, норми споживання, режим надання послуг, інформація розміщується в газеті або на дошці оголошень;

В той же час, підпунктом 3 пункту 19 Типового договору визначено наступне: надавати споживачеві в установленому порядку інформацію про перелік послуг, їх вартість, загальну вартість місячного платежу, **структуру тарифів**, нормативи (норми) споживання, режим надання послуг, **їх споживчі властивості, якісні показники надання послуг, граничні строки усунення аварій або інших порушень порядку надання послуг**, а також інформацію про Правила (зазначається у цьому договорі, а також розміщується на дошці оголошень у приміщенні виконавця);

в) контролювати установлені міжповіркові інтервали засобів обліку води;

Типовим договором, зокрема підпунктом 4 пункту 19 встановлено обов'язок: контролювати установлені міжповіркові інтервали, **проводити періодичну перевірку квартирних засобів обліку, їх обслуговування та ремонт, у тому числі демонтаж, транспортування та монтаж;**

г) повідомляти споживача про планову перерву в наданні послуг через оголошення;

У Типовому договорі підпункт 7 пункту 19 викладений таким чином: повідомляти споживача про плановану перерву в наданні послуг **через засоби масової інформації, а також письмово не пізніше ніж за 10 днів до її настання (крім перерви, що настає внаслідок аварії або дії непереборної сили) із зазначенням причини та часу перерви в наданні послуг.**

Тобто, наведене свідчить про те, що в даному випадку Виконавець послуг може прагнути уникнути відповідальності, покладеної на нього чинним законодавством та призвести до зрушення прав споживача.

Відсутність відповідних обов'язків Постачальника в положеннях Договору, може мати наслідком порушення господарсько-побутових планів споживача, його поточної трудової діяльності. Вкотре, споживач буде вимушений без попередження прийняти факт відсутності водопостачання, або ж необхідності негайного надання доступу до приміщення задля проведення певних робіт Постачальником.

6. В укладених Договорах з населенням містяться не всі положення, передбачені пунктом 18 Типового договору, зокрема щодо **прав Виконавця підпункти 2, 3, 6.**

Так, при визначенні прав Виконавця послуг ЖКП «Партизанське» прописало 3 з 6 умов:

- нараховувати у разі несвоєчасного внесення споживачем плати за надані послуги пеню;
- вимагати від споживача своєчасного усунення виявлених несправностей, пов'язаних з отриманням послуг, що виникли з вини споживача;
- доступу до приміщення споживача для перевірки показань засобів обліку води.

Відсутність підпунктів 2, 3, 6 пункту 18 Типового договору може призвести до того, що Виконавець скористається необізнаністю споживача для вчинення неправомірних дій на його користь, а споживач не зможе захистити себе від будь-яких зловживань з боку монополіста на ринку централізованого водопостачання. До того ж, обізнаність споживача щодо прав Виконавця убезпечить його від висунення необґрунтованих вимог з боку ЖКП «Партизанське» та дисциплінуватиме останнього не вчиняти нічого, що суперечить чинному законодавству.

7. Пункти 15, 16 розділу «Відповідальність сторін» укладених Договорів з населенням, положення **викладено в порівнянні з Типовим договором не в повному обсязі відносно виконавця послуг, а також зменшено обсяг відповідальності споживача**, що суперечить пунктам 20, 21 Типового договору.

Так, у пункті 15 укладеного Договору повинна бути передбачена відповідальність споживача за: недотримання вимог нормативно-правових актів у сфері житлово-комунальних послуг.

В той же час, положення щодо відповідальності Виконавця послуг повинні були викладені наступним чином:

1) неналежного надання або ненадання послуг, що призвело до заподіяння збитків, завданих майну та/або приміщенню споживача, шкоди, що заподіяна його життю чи здоров'ю, - шляхом відшкодування збитків;

2) надання послуг не в повному обсязі, зниження їх якості, зокрема зниження їх кількісних та/або якісних показників - шляхом зменшення розміру плати та виплати споживачеві компенсації за перевищення строків проведення аварійно-відбудовних робіт у розмірі, встановленому законодавством, _____ відсотків місячної плати за послугу за кожну добу її ненадання;

3) порушення прав споживачів згідно із законодавством;

4) порушення зобов'язань, установлених цим договором або законодавством.

Зокрема в Договорах з населенням цей розділ містить лише такі положення без конкретизації інформації щодо наслідків дій Виконавця:

- неналежне надання або ненадання послуг;
- порушення прав споживачів згідно із законодавством;
- порушення зобов'язань, установлених чинним законодавством.

Отже, застосовані в такій редакції умови Договорів можуть призвести до того, що споживач через свою необізнаність не зможе скористатись законним правом на відшкодування збитків, зменшення розміру плати або виплати компенсації у разі порушень чинного законодавства Виконавцем послуг. Крім того, викладення умов в неповному обсязі ЖКП «Партизанське» може слугувати спробою його самоусунути від виконання обов'язків Виконавця послуг, гарантованих споживачу під час надання житлово-комунальних послуг.

II. Також територіальним відділенням було проаналізовано договори про надання послуг з постачання холодної води і водовідведення, укладені з юридичними особами (бюджетні установи, інші), зокрема:

- договір №25 від 21.01.2015 з Відділом освіти і науки Жовтневої районної державної адміністрації (54000, м Миколаїв, пр. Жовтневий, 314) (надалі – Договір №1);
- договір №271 від 15.01.2013 з ПП «Сиванич» (адреса відсутня) (надалі – Договір №2);
- договір від 01.04.2015 з КП «Жовтневий районний медичний центр медико-санітарної допомоги» (54051, Миколаївська область, м. Миколаїв, пр. Жовтневий, 336) (надалі – Договір №3).

Аналіз змісту положень в укладених Договорах показав, що Договори не відповідають Типовому договору та Правилам з огляду на наступне.

1. У Договорі №1, укладеного з ЖКП «Партизанське» у розділі «**Оплата спожитих послуг**» відсутня інформація щодо реквізитів для сплати за житлово-комунальні послуги, що в свою чергу передбачено п. 13 Типового договору.

Відсутність такої інформації значно впливає на своєчасність розрахунків з Виконавцем послуг та негативно може вплинути на вибір способу оплати за послуги. При цьому п. 10 укладеного Договору №1 встановлено, що послуги оплачуються в безготівковій формі.

Нагадаю, що у Договорах з населенням, ЖКП «Партизанське» прописав умову щодо оплати послуги виключно через касу Виконавця послуг з видачею платіжного документу.

У Договорі №2 з ПП «Сиванич» застосовується аналогічна практика, що із категорією споживачів як населення.

Крім того, Договором №1 не передбачено пункти, що стосуються сплати пені, зокрема пп. 14, 17, 18 Типового договору.

Не зазначення вказаних пунктів може негативно вплинути на споживачів (юридичних осіб) в частині того, що через свою необізнаність юридичні особи можуть не вживати заходів щодо здійснення своєчасної сплати за спожиті послуги і як наслідок - сплата пені. До того ж, для бюджетної установи таке явище як сплата пені є тягарем. Треба сказати про одну характерну особливість бюджетних установ як недофінансування за різними КЕКВами та надходження грошей з запізненням.

Тобто, при такій ситуації Виконавець послуг може стягнути більшу суму коштів зі споживача, окрім суми боргу, а споживач понесе непередбачені витрати згідно кошторису видатків.

У Договорі №1 у розділі «Права та обов'язки сторін» **зменшено обсяг обов'язків Виконавця в частині:**

- інформувати споживача про адресу та номер телефону диспетчерської, аварійної або аварійно-диспетчерської служби (зазначаються в договорі і рахунках на сплату послуг, а також розміщуються на дошках оголошень в усіх під'їздах багатоквартирного будинку, а також на дошках оголошень, розташованих поблизу житлового будинку);

Відсутність даного положення є свідченням ненадання необхідної, доступної інформації споживачу послуг, що позбавляє споживача вжити заходів з ліквідації аварійної ситуації у найкоротші терміни. У такій ситуації споживач не зможе уникнути відшкодування збитків іншій стороні (у разі необхідності), а також може вплинути негативно на особисті плани споживача та завдати йому моральної шкоди.

Також слід сказати, що аварійна ситуація може негативно позначитись на господарській діяльності суб'єкта господарювання та призвести до збитків внаслідок неможливості функціонувати підприємству, організації, установі, фірмі на певний проміжок часу

- повідомляти споживача про плановану перерву в наданні послуг через засоби масової інформації, а також письмово не пізніше ніж за 10 днів до її настання (крім перерви, що настає внаслідок аварії або дії непереборної сили) із зазначенням причини та часу перерви в наданні послуг.

Неврахування такої умови може призвести до того, що споживач не зможе своєчасно запастись необхідним запасом води на період планової перерви в наданні послуги з централізованого водопостачання.

- усувати аварії та інші порушення порядку надання послуг, а також виконувати заявки споживачів у строк, установлений законодавством і цим договором;

- відшкодовувати збитки, завдані майну та/або приміщенню споживача та/або членів його сім'ї, шкоду, що заподіяна його життю чи здоров'ю внаслідок неналежного надання або ненадання послуг а також моральну шкоду в порядку та розмірі, які визначаються відповідно до законодавства і цього договору;

- сплачувати споживачу неустойку (штраф, пеню) у разі ненадання послуг або надання послуг неналежної якості у порядку та у випадках, передбачених законодавством і цим договором;

- виконувати інші обов'язки відповідно до законодавства та цього договору.

Тобто, наведене вище свідчить про те, що в даному випадку Виконавець послуг може прагнути уникнути відповідальності, покладеної на нього чинним законодавством та призвести до звуження прав споживача.

Окрім зазначеного у вказаному Договорі №1 відсутній розділ «Точки розподілу, в яких здійснюється передача послуг від виконавця споживачу», передбачений п. 22 Типового договору.

Відсутність такої інформації може вплинути на споживача (юридичну особу) шляхом переказання Виконавцем послуг відповідальністю за ділянку водопроводу, яка насправді знаходиться на балансі останнього та в подальшому через необізнаність може понести матеріальні затрати, наприклад на ремонт.

Зазначу, що у Договорах з населенням даний розділ міститься, на відміну від деяких Договорів з юридичними особами.

2. Договір №2 з ПП «Сиванич» містить ідентичні невідповідності з Типовим договором з категорією споживачів як населення, зокрема у таких розділах як «Оплата спожитих послуг»; «Права та обов'язки сторін», «Відповідальність сторін», «Порядок встановлення факту неналежного надання або ненадання послуг та розв'язання спорів» в частині зменшення розміру плати за житлово-комунальні послуги.

3. У Договорі №3 у розділі «Оплата спожитих послуг» передбачено, що послуги оплачуються в **безготівковій формі на розрахунковий рахунок** Виконавця на підставі рахунку та Акта виконаних робіт, підписаного представником споживача та Виконавця.

В той же час у вказаному договорі **відсутня інформація щодо реквізитів для сплати за житлово-комунальні послуги**, що в свою чергу передбачено п. 13 Типового договору.

При цьому у Договорах з населенням та Договору №2 обрано спосіб оплати за спожиті послуги у вигляді **готівки через касу Виконавця послуг з наданням підтверджуючих документів**.

Зазначене свідчить, що при здійсненні розрахунків зі споживачами групи «юридичні особи», ЖКП «Партизанське» обрано окремих суб'єктів господарювання.

Проте, умовами Типового договору не передбачено зобов'язання конкретного визначення у договорі способу оплати, а зазначаються лише банківські реквізити та найменування банківської установи, через яку Виконавець має можливість отримувати кошти за надані споживачам послуги. Так, умовами Типового договору визначено:

"10. Послуги оплачуються _____
(готівкою або в безготівковій формі).

13. Плата за послуги вноситься на рахунок із спеціальним режимом використання _____
через _____"
(банківські реквізити) (найменування банківської установи)

Таким чином, Виконавець послуг в даному випадку застосовує різні умови до різних категорій споживачів (населення, юридичні особи), а в інших випадках – однакові, в частині проведення розрахунків за аналогічну житлово-комунальну послугу – централізоване водопостачання, обмежуючи при цьому право споживача «населення», «юридичні особи» (ПП «Сиванич») на вибір способу оплати за послуги, окрім каси Виконавця.

Крім того, у Договорі №3 у розділі «Права та обов'язки сторін» зменшено обсяг прав споживача, зокрема відсутні істотні умови, передбачені п. 10, 13 Типового договору: **Споживач має право на:**

- періодичну перевірку, обслуговування та ремонт засобів обліку води, у тому числі демонтаж, транспортування та монтаж.

Відсутність такого зобов'язання може мати надзвичайно негативні наслідки для споживача.

Слід зауважити, що відповідно до частини четвертої статті 17 Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність»: періодична перевірка, обслуговування та ремонт (у тому числі демонтаж, транспортування та монтаж) засобів вимірювальної техніки (результати вимірювань яких використовуються для здійснення розрахунків за спожиті для побутових потреб електричну і теплову енергію, газ і воду), що є власністю фізичних осіб, здійснюються **за рахунок суб'єктів господарювання, що надають послуги з електро-, тепло-, газо- і водопостачання.**

Відповідальність за своєчасність проведення періодичної перевірки, обслуговування та ремонт (у тому числі демонтаж, транспортування та монтаж) засобів вимірювальної техніки (результати вимірювань яких використовуються для здійснення розрахунків за спожиті електричну і теплову енергію, газ і воду), що є власністю фізичних осіб, **покладається на суб'єктів господарювання, що надають послуги з електро-, тепло-, газо- і водопостачання.**

Періодична перевірка проводиться за рахунок тарифів на електро-, тепло-, газо- і водопостачання."

Також необхідно звернути увагу на те, що Виконавець послуг може маніпулювати складовою тарифу на централізоване водопостачання на свою користь.

Відповідно до пункту 24 Порядку формування тарифів на централізоване водопостачання і водовідведення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2011 №869 (зі змінами), до складу витрат на збут включаються витрати, безпосередньо пов'язані зі збутом послуг з централізованого водопостачання та водовідведення споживачам, зокрема витрати на періодичну перевірку, опломбування, обслуговування та ремонт (включаючи демонтаж, транспортування та монтаж) засобів обліку води, які є власністю ліцензіата.

Тобто, до тарифу на централізоване водопостачання та водовідведення включаються витрати на періодичну перевірку, опломбування, обслуговування та ремонт (включаючи демонтаж, транспортування та монтаж) засобів обліку води, які є власністю ліцензіата – підприємства водопостачання.

- звільнення від плати за послуги у разі їх ненадання та отримання компенсації за перевищення строків проведення аварійно-відбудовних робіт;

Відсутність такого обов'язку фактично створює ситуацію, в якій Виконавцем послуга водопостачання належним чином не надається, однак споживач вносить оплату в повному обсязі. Окрім того, Виконавець уникає тягаря відповідальності за несвоєчасність проведення робіт, шляхом виплати належної споживачу компенсації.

Також у Договорі №3 у розділі «Права та обов'язки сторін» **обов'язок споживача, передбачений п. 19 підпункту 4 Типового договору подано в неповному обсязі.**

Так, в укладеному Договорі передбачено, що Виконавець зобов'язаний: контролювати установлені міжповіркові інтервали, при цьому у Типовому договорі встановлено: контролювати міжповіркові інтервали, **проводити періодичну перевірку квартирних засобів обліку, їх обслуговування та ремонт, у тому числі демонтаж, транспортування та монтаж.**

В даному випадку Виконавець послуг, не зазначивши таку умову, може прагнути уникнути відповідальності, покладеної на нього чинним законодавством з проведення таких робіт та призвести до зрушення прав споживача.

Разом з цим, застосування такої умови до споживача може призвести до негативних наслідків, зокрема стягнення коштів за періодичну перевірку, обслуговування та ремонт, у тому числі демонтаж, транспортування та монтаж зі споживача всупереч абзацу третього пункту 9 розділу «Порядок обліку та оплати послуг» Правил, частини четвертої статті 17 Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність», пункту 24 Порядку формування тарифів на централізоване водопостачання і водовідведення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2011 №869 (зі змінами).

Розділ «Права та обов'язки сторін» Договору №3 в частині обов'язків Виконавця послуг не містить умов, передбачених пунктом 19 підпункти 19, 20 Типового договору:

- *сплачувати споживачу неустойку (штраф, пеню) у разі ненадання послуг або надання послуг неналежної якості у порядку та у випадках, передбачених законодавством і цим договором.*

Отже, Виконавець вкотре знімає з себе встановлену законодавством відповідальність, зокрема за неналежне надання послуги, створюючи для споживача умови безправності.

- *виконувати інші обов'язки відповідно до законодавства та цього договору.*

Відсутність такої, на перший погляд загальної умови в Договорі, тим не менш також матиме наслідком обмеження можливостей споживача вимагати від Виконавця вчинення дій, обов'язковість яких визначена положеннями чинного законодавства.

Окрім наведеного вище, у Договорі №3 **відсутні положення, передбачені пунктом 21 Типового договору, відповідно до яких Договором повинна бути передбачена відповідальність як споживача, так і Виконавця за:**

- порушення зобов'язань, установлених цим договором або законодавством.

Не зазначення таких умов може призвести до вчинення обома сторонами Договору будь-яких неправомірних дій, за які сторони можуть не понести відповідальність. А за наявності таких умов для обох сторін буде окреслено правове поле для дій в рамках чинного законодавства та договірних відносин, що в свою чергу зробить останніх законослухняними.

Тобто, аналіз Договорів про надання послуг з постачання холодної води з різними категоріями споживачів показав, що Виконавцем послуг не враховано у договорах низку суттєвих положень Типового договору щодо прав споживачів, обов'язків Виконавця, відповідальності сторін, оплати спожитих послуг, порядку встановлення факту належного або неналежного надання послуг, а також встановлено не передбачені Типовим договором положення.

Такі дії з боку ЖКП «Партизанське» можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, зокрема внаслідок самоусунення підприємства від покладених на нього, як на виконавця послуг, обов'язків.

Відповідно до положень статті 26 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» до істотних умов договорів на надання житлово-комунальних послуг відносяться, зокрема:

- 1) найменування сторін;
- 2) предмет договору;

- 3) вичерпний перелік житлово-комунальних послуг, тарифи та їх складові на кожну з цих послуг, загальна вартість послуг;
- 4) порядок оплати за спожиті житлово-комунальні послуги;
- 5) порядок перерахунків розміру плати за житлово-комунальні послуги в разі їх ненадання або надання не в повному обсязі, зниження їх якості;
- 6) права та обов'язки сторін;
- 7) порядок контролю та звіту сторін;
- 8) порядок вимірювання обсягів та визначення якості наданих послуг;
- 9) визначення точок розподілу, в яких відбувається передача послуг від виконавця/виробника споживачу;
- 10) порядок обслуговування мереж та розподіл повноважень щодо їх експлуатації та відновлення (ремонту);
- 11) умови доступу в квартиру, будинок, приміщення, на земельну ділянку для усунення аварій, неполадок, огляду мереж, зняття контрольних показників засобів обліку;
- 12) порядок здійснення ремонту;
- 13) відповідальність сторін та штрафні санкції за невиконання умов договору;
- 14) порядок вирішення спорів;
- 15) перелік форс-мажорних обставин;
- 16) строк дії договору;
- 17) умови зміни, пролонгації, припинення дії договору;
- 18) дата і місце укладення договору.

Крім того, як-то передбачають приписи статті 180 Господарського кодексу України зміст господарського договору становлять умови договору, визначені угодою його сторін, спрямованою на встановлення, зміну або припинення господарських зобов'язань, як погоджені сторонами, так і ті, що приймаються ними як обов'язкові умови договору відповідно до законодавства.

Господарський договір вважається укладеним, якщо між сторонами у передбачених законом порядку та формі досягнуто згоди щодо усіх його істотних умов. Істотними є умови, визнані такими за законом чи необхідні для договорів даного виду, а також умови, щодо яких на вимогу однієї із сторін повинна бути досягнута згода.

Відповідно до статей 630, 638 Цивільного кодексу України встановлено, що договором може бути встановлено, що його окремі умови визначаються відповідно до типових умов договорів певного виду, оприлюднених у встановленому порядку. Договір є укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору.

Істотними умовами договору є умови про предмет договору, умови, що визначені законом як істотні або є необхідними для договорів даного виду, а також усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї із сторін має бути досягнуто згоди.

Згідно із статтею Закону «Про житлово-комунальні послуги», договір на надання житлово-комунальних послуг набирає чинності з моменту його укладення.

Таким чином, наведені положення чинного законодавства свідчать про те, що істотні умови Договору є обов'язковими для сторін договірних правовідносин як споживача, так і Виконавця та, які мають бути зазначені у договорах про надання послуг з постачання холодної води, підготовленому ЖКП «Партизанське».

Враховуючи, що ЖКП «Партизанське» у 2014-2015 роках та станом на теперішній час в територіальних (географічних) межах сіл Партизанське, Благодатне (Комсомольське) Вітовського району Миколаївської області, в межах мереж, які йому належать або використовуються, займає монопольне (домінуюче) становище на ринку надання послуги централізованого водопостачання, укладання Підприємством договорів про надання послуг з централізованого постачання холодної води у такій редакції за відсутності всіх істотних умов, може призвести до ущемлення інтересів споживачів його послуг з централізованого постачання холодної води споживачів на одержання цих послуг у порядку та на умовах, встановлених чинним законодавством.

За умов існування значної конкуренції на ринку наведені вище дії ЖКП «Партизанське» були б неможливими, оскільки маючи зацікавлення продати свій товар – послугу з централізованого постачання холодної води, ЖКП «Партизанське» вживало б заходів щодо укладання договорів зі своїми споживачами у відповідності до вимог чинного законодавства. В свою чергу за наявності значної конкуренції на ринку споживач міг би обрати для себе іншого постачальника послуг, який дотримується вимог чинного законодавства та не допускає ущемлення його законних інтересів, які полягають в одержанні послуги з централізованого водопостачання на умовах, що передбачені чинним законодавством.

Таким чином, дії ЖКП «Партизанське», які полягають в укладанні з різними категоріями споживачів (населення, бюджетні організації, інші організації) договорів про надання послуг з централізованого постачання холодної води у редакції, що не відповідає умовам чинного законодавства в частині виключення передбачених нормативно-правовими актами законних прав споживача та відповідно обов'язків Виконавця цих послуг, є порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченим пунктом 2 статті 50, частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», а саме:

- зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку у вигляді дій суб'єкта господарювання, що можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

В ході дослідження виявлених обставин територіальним відділенням було надіслано вимогу про надання інформації від 12.08.2016 №2-292/80-1162.

Так, листом від 22.08.2016 №204 у відповідь на вказану вище вимогу ЖКП «Партизанське» повідомило, що з усіма категоріями споживачів зазначеними вище, Підприємством укладено додаткові угоди, якими внесено зміни до укладених раніше договорів про надання послуг з водопостачання в частині окремих прав та обов'язків сторін, та надано відповідно копії додаткових угод від 15.08.2016 з кожним споживачем окремо.

Також у відповіді було зазначено, що протягом 2014-2015 років та поточного періоду 2016 року випадків надходження від споживачів письмових заяв, протоколів розбіжностей до Договорів щодо незгоди з їх умовами не було.

Відповідно до пункту 26 Правил розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, затверджених розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19.04.1994 №5, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 06.05.1994 за №90/299 (у редакції розпорядження Антимонопольного комітету України від 29.06.1998 №169-р) (із змінами), територіальне відділення надіслало копію подання з попередніми висновками у справі для надання своїх зауважень, пояснень, заперечень супровідним листом територіального відділення від 30.08.2016 №2-292/80-1231. Згідно з повідомленням про вручення поштового відправлення за №54001 28545359 згаданий вище лист був вручений адресату 01.09.2016.

На подання з попередніми висновками Підприємство, листом від 20.09.2016 №216 надало на адресу територіального відділення наступні пояснення та підтверджуючі документи.

Так, в листі зазначалось, що ЖКП «Партизанське», ознайомившись з поданням про попередні висновки, врахувало всі зауваження територіального відділення. Зокрема у новій редакції договорів зі споживачами виключено положення, що суперечать нормам чинного законодавства у цій сфері. Також Підприємством проводиться робота по переукладенню договорів згідно вимог чинного законодавства.

На підтвердження ЖКП «Партизанське» надало примірники окремих переукладених договорів з категорією споживачів – населення від 25.08.2016. Аналіз їх положень на предмет дотримання норм чинного законодавства показав, що нова редакція укладених договорів відповідає умовам законодавства.

Однак, слід відмітити, що в оновленому договорі ЖКП «Партизанське» в розділі Обов'язки виконавця послуг не зазначено про проведення періодичної перевірки засобів обліку, їх обслуговування та ремонт, у тому числі демонтаж, транспортування та монтаж.

Згідно зі статтею 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» зловживанням монополюючим (домінуючим) становищем на ринку є дії чи бездіяльність суб'єкта господарювання, який займає монополюне (домінуюче) становище на ринку, що призвели або можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції, або ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання чи споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

Відповідно до частини третьої цієї статті зловживання монополюючим (домінуючим) становищем на ринку забороняється і тягне за собою відповідальність згідно із законом.

Відповідно до пункту 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», порушенням законодавства про захист економічної конкуренції є зловживання монополюючим (домінуючим) становищем.

За вчинення порушення, передбаченого пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», відповідно до абзацу другою частини першої, абзацу другою частини другої статті 52 цього Закону, органи Антимонопольного комітету України накладають штрафи на суб'єктів господарювання – юридичних осіб у розмірі до десяти відсотків доходу (виручки) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф.

Розмір доходу (виручки) ЖКП «Партизанське» від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за 2015 рік, згідно податкової декларації з податку на прибуток підприємств, наданого листом від 22.08.2016 №204 складає 170 785 (сто сімдесят тисяч сімсот вісімдесят п'ять) гривень 00 коп.

При визначенні розміру штрафу враховані такі обставини, зокрема:

- ЖКП «Партизанське» не притягувалося раніше до відповідальності за порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

- Підприємство сприяло у розгляді справи, зокрема надавало вичерпну інформацію;

- після отримання розпорядження Підприємство вжило заходів щодо припинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції, шляхом укладення додаткових угод до раніше укладених договорів з різними категоріями споживачів.

Виходячи з наведеного, керуючись статтею 12, пунктом 2 частини п'ятої статті 14 Закону України "Про Антимонопольний комітет України", статтею 48 Закону України "Про захист економічної конкуренції", абзацом другим пункту 11 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23.02.2011 №32-р та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30.03.2001 за №291/5482, із змінами та доповненнями, пунктом 32 Правил розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції (Правила розгляду справ), затверджених розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19.04.1994 №5, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 06.05.1994 за №90/299, (у редакції розпорядження Антимонопольного комітету України від 17.08.2006 №332-р), із змінами та доповненнями, адміністративна колегія Миколаївського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України

ВИРІШИЛА:

1. Визнати, що комунальне підприємство житлово-комунальне підприємство "Партизанське", ідентифікаційний код 32145568 (адреса: 57240, Миколаївська обл., Вітовський р-н, с. Партизанське, вул. Торгова, 5) протягом 2014-2015 років та по теперішній час 2016 року займає монопольне (домінуюче) становище на ринку надання послуги з централізованого водопостачання у територіальних межах села Благодатне (Комсомольське) та села Партизанське Вітовського (Жовтневого) району Миколаївської області, в якому розташовані мережі водопостачання, які належать або використовуються (експлуатуються) ЖКП "Партизанське" для надання зазначеної послуги, оскільки на цьому ринку в зазначених межах у нього немає жодного конкурента.

2. Визнати, що дії комунального підприємства житлово-комунального підприємства "Партизанське", які полягають в укладанні з різними категоріями споживачів (населення, бюджетні організації, інші організації) договорів про надання послуг з централізованого постачання холодної води у редакції, що не відповідає вимогам чинного законодавства в частині виключення передбачених нормативно-правовими актами законних прав споживача та відповідно обов'язків Виконавця цих послуг, є порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченим пунктом 2 статті 50, частиною першою статті 13 Закону України "Про захист економічної конкуренції", а саме: зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку у вигляді дій суб'єкта господарювання, що можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

3. За вчинення порушення, зазначеного в пункті 2 цього рішення, накладати на комунальне підприємство житлово-комунальне підприємство "Партизанське" штраф відповідно до абзацу другого частини другої статті 52 Закону України "Про захист економічної конкуренції" в розмірі 5 000 (п'ять тисяч) гривень.

4. Зобов'язати комунальне підприємство житлово-комунальне підприємство "Партизанське" припинити порушення законодавства про захист економічної конкуренції, зазначене в пункті 2 цього рішення, шляхом приведення умов всіх договорів про надання послуги з централізованого водопостачання, укладених з різними категоріями споживачів (населення, бюджетні організації, інші організації), у відповідність до вимог чинного законодавства у двомісячний термін з дня отримання цього рішення та у п'ятиденний термін надати до територіального відділення підтверджуючі документи.

Штраф підлягає сплаті у двомісячний строк з дня одержання цього рішення.

Відповідно до частини восьмої статті 56 Закону України «Про захист економічної конкуренції» протягом п'яти днів з дня сплати штрафу надіслати до територіального відділення документи, що підтверджують сплату штрафу.

Рішення може бути оскаржене до господарського суду Миколаївської області у двомісячний строк з дня його одержання.

**Голова адміністративної колегії
Миколаївського обласного
територіального відділення
Антимонопольного комітету України**

В. Харченко